

У последњих два месеца из кругова «добрих познавалаца» прилика на Балкану у које се убрајају Данијел Сервер, Мартин Абрамовиц, Џејмс Лајон, Педи Ешдаун – често се говорило о потреби да се и у БиХ оконча «несвршени посао». Уколико то није могуће учинити голом силом - како саветује Ешдаун - било би пожељно направити некакву конференцију, саветују Сервер и Абрамовиц, називајући је «Дејтоном 2». Када се томе дода да се у последње време све више говори о могућности именовања специјалног америчког изасланика за Балкан, онда изгледа сасвим оправдано потражити одговор на питање: каквог и коликог би утицаја могла имати нова америчка администрација на политичке прилике у БиХ?

Тежње и ограничења

«Са доласком Хилари Клинтон на чело Стејт Дипартмента, са повратком читавог низа имена из администрације Била Клинтона, поново се потенцира питање 'несвршеног посла на Балкану', како се Клинтонова изразила у Бриселу пре неколико недеља. То је представљено као један од тобожњих приоритета америчке администрације. Сасвим је јасно да она под тиме подразумева притисак на Србију да призна тзв. независно Косово и унитаризацију БиХ под фирмом 'Дејтона 2'. То, другим речима, значи укидање ентитета или укидање свих преосталих битних атрибута ентитета, при чему би можда остала само нека празна љуштура. Треба бити начисто да они који заговарају 'Дејтон 2' под њиме подразумевају Дејтон нула, односно потпуно одступање од оног концепта који је донео какав-такав мир у протеклих тринаест и кусур година у БиХ. Дакле, они желе да на тањиру пруже муслиманској страни оно за шта та страна није могла да се избори на ратном пољу. Та опција не може да се деси уколико Република Српска остане доследна у одбрани атрибута своје државности и ја верујем да ће, под садашњим руководством, и чинити. Тај период нестабилности ће искључиво зависити од тога да ли ће се и у којој мери томе успротивити и званични Београд, као један од гараната Дејтонског споразума, као и Русија, која у Републици Српској сада има и значајне економске интересе. Наиме, немојмо се заваравати: америчка администрација намерава да овај посао заврши уз минимална улагања, уз минималне ресурсе и уз само и искључиво психолошки пресинг и уз неку реторику. Да ли би, иначе, они ризиковали неко улагање финансијског или војног или, пак, значајној политичког капитала у ескалацију овог питања - ја у то лично не верујем. Дакле, треба одолети притисцима из простог разлога што цар нема ново одело», објашњава за «Нови репортер» Срђа

Трифковић, директор Центра за међународне односе Института «Рокфорд» у америчкој држави Илиноис.

Други саговорник «Новог репортера», универзитетски професор из Београда Светозар Стојановић сматра да нова америчка администрација, ипак, неће хтети да својим потезима ризикује отварање нових сукоба на простору БиХ. «Из општих тенденција унутар администрације могуће је закључити следеће: да они ни у ком случају неће желети неко ново жариште и некакве нове сукобе, а најмање некакву примену силе у било ком правцу, јер имају много других проблема. Према томе, перспективе Републике Српске, под Обаином администрацијом, боље су него што су биле под Бушовом и Клинтоновом администрацијом, које су имале катастрофалну политику на простору бивше Југославије, укључујући и БиХ. То је била политика у којој су они хтели да приволе све на Дејтонски споразум, а да после унитаризују БиХ. Та политика је, по мом мишљењу, пропала. Довољно је доћи у Бањалуку, мало пропутovati кроз РС, па видети да је то све учвршћено и просперитетније него у Федерацији БиХ. Сматрам да би и за Бошњаке и за Хрвате било боље да се концентришу на развијање свог дела, а Хрватима посебно да испослују оно што нису испочетка испословали, а то је - трећи ентитет. Вођство Срба у РС, по мом мишљењу, треба и даље да подупире жељу Хрвата да буду равноправни и да имају трећи ентитет. Ја не очекујем велике компликације ни од стране високог представника Валентина Инцка. Мислим да је Инцко довољно интелигентан и да довољно зна параметре. Сем повремено вербалних, не очекујем никакве одлучујуће практичне притиске на РС. Јер, шта и ако буде притисака? РС неће пристати и шта онда остаје? Некаква сила – не долази у обзир. РС је, колико видим, навикла и на много веће притиске него што су вербални, а сада РС има једно вођство које је утемељено у народу, своје демократске институције и то не може нико заобићи», уверен је професор Стојановић, иначе, оснивач Српско-америчког центра и саветник некадашњег југословенског председника Добрице Ћосића.

С друге стране, Срђа Трифковић сматра да спољнополитички тим Хилари Клинтон већ покушава да политичке прилике у БиХ учини још више компликованим него што иначе јесу.

«Сврха договора Додик-Тихић-Човић је знатно умањена тиме што је нова администрација сасвим јасно, и симболично и супстантивно, дала подршку Харису Силајџићу. Његова посета Вашингтону, крајем фебруара месеца, била је врло пажљиво кореографисана од стране Стејт департмента: он је на сваком кораку уживао њихову логистичку и организациону подршку, чак су му помогли и са писањем говора. Сваком посматрачу прилика у БиХ је јасно да је управо Силајџић човек који ужива стварну подршку званичног Вашингтона и стога ће и Сулејман Тихић бити веома опрезан да случајно у својим договорима не одступи од ове далеко радикалније и екстремније

Пише: Слободан Дурмановић
среда, 15 април 2009 16:23

опције оличене у Силајџићу, јер је та опција у овом тренутку, са становишта бошњачких интереса и бошњачког политичког естаблишмента - у успону. Дакле, од тих разговора се не треба ма чему надати, из простог разлога што фактори у Вашингтону, навикнути да на овим просторима интервенишу по својој вољи и да унапред одлучују какав је жељени исход – ниједног тренутка неће подстаћи било какав спонтани процес договарања који би водио стварном смиревању прилика на бази *statusa quo*, односно на основама дејтонског наслеђа», уверава Трифковић.

Светозар Стојановић сматра, пак, да је свакоме ко се разуме у политику потпуно јасно, како каже, да БиХ као цела у међународно-правном смислу може да функционише практично само као једна конфедерација. «И то боље са три, него са два ентитета. Мораће и западни савезници Бошњака и Хрвата да међу њима траже некакве умереније политичаре. А, колико видим, тамо и постоје некакве разлике између Хариса Силајџића и Сулејмана Тихића. Има још један фактор: Обамина администрација ће много више него претходна водити рачуна о својим односима са Русијом, а Русија овде сада има не само политичке интересе, већ има и економске интересе и све ће их више имати у РС. Према томе, никаква политика којој би се Русија оштро супроставила неће моћи да прође ни кроз Савез безбедности УН, ни кроз Обамину администрацију. Хајде да се послужимо здравим разумом: на основу чега би неки Харис Силајџић био од веће важности за Обамину администрацију, него што су то њени односи са Русијом?! То су ствари које су апсолутно несамерљиве и не могу се поредити једна с другом. Помињање 'Дејтона 2' је покушај једног дела администрације САД и неких кругова, попут Педија Ешдауна, који су много уложили свог ауторитета и својих интереса у покушаје да се ревидира Дејтонски споразум. То не може да успе, јер да бисте имали 'Дејтон 2', морала би РС да пристане на то, затим мора да пристане и Србија. Србија не би пристала ако би идеја 'Дејтона 2' била за некакаву битну промену Дејтона један. Србија би се супротставила томе. А, на крају крајева, и Русија је сад ушла у велику игру. Иако није била у Дејтону, то више не може без Русије», каже Стојановић.

Вашингтон и Додик

Осврћући се на недавне прозивке премијера РС Милорада Додика у Вашингтону од стране Педија Ешдауна и Џејмса Лајона, саговорници «НР» указују да се однос Стејт департмента према Додиком битно променио, сматрајући, пак, да владини службеници неће моћи да заобиђу ситуацију на терену уколико буду трагали за неким «кооперативнијим» политичарима.

«Мислим да су Американци са Додиком разочарани, јер човек који је 1998. године поздрављен као 'дашак свежег ваздуха', како је рекла Медлин Олбрајт, сада је одједном, по њиховом мишљењу, еволуирао у некаквог 'тврдог српског националисту', 'опструкционисту', 'човека који иде Милошевићевим стопама'... А, у ствари, Додик - који је почео као кооперативан политичар који је заиста сматрао да, у тренутку акутне слабости српског ентитета, треба тежити споразумевању и договорима - видео је да би даље пристајање на уцене, притиске и такозване 'сугестије' које имају ултимативни карактер, водило ка гашењу РС. Према томе, они могу да трагају за неким новим додиком колико год желе, али је чињеница да би на српској страни било веома тешко наћи некога ко би пристао да се иде путем самоуништења и нестанка, неког ко би пристао да РС затегне омотач око врата. А поготово зато што би то изискивало и некакву политичку интервенцију у самој РС на начин који би нас подсећао на Педија Ешдауна, а мислим да би то сада много теже ишло, јер је много мање склоности разних играча на политичкој сцени, било у Бањалуци, било у источном делу РС, да буду нови калифи после калифа, па макар и по цену онога што би већина народа у РС доживела као националну издају», објашњава Трифковић.

Светозар Стојановић је, такође, уверен да ће нова америчка администрација, без обзира на појединачне ставове службеника унутар администрације, мање или више вољно прихватити избор на који се одлучи српски народ.

«Што се тиче Додика, мислим да ће интерне анализе људи у обавештајним службама и у институтима у САД показати, у ствари, да проблеми у БиХ не могу да се решавају без сагласности РС, а онда ни без Додика који има већину у парламенту. И, на крају крајева, чак да није Додик тај, зар би ови други Срби у парламенту водили некакву другу политику, битно другачију? Не би. Дакле, једно су јавне приче, а друго су анализе иза сцене: у Вашингтону врло добро знају да без Милорада Додика не могу ништа да ураде, а Додик, мислим, неће никада попустити када је реч о суштини интереса РС, односно од аранжмана да и у БиХ може да се ради шта се хоће, али само ако се све три стране договоре. Према томе, мислим да треба наставити разговоре Додик-Тихић-Човић и дијалог у БиХ, али ту ништа не може да прође ако се све три стране не усагласе. На крају крајева, замислите неку фантастичну идеју да се Додик сложи с нечим с чиме се народ у РС не би сагласио - мада би то била чиста фантастика - то онда не би могло да прође. Дакле, треба наставити разговоре, али ако је смисао разговора да неко суштински ревидира Дејтонски споразум - а брзо ће се испоставити да ли је или није - онда је то 'трла баба лан да јој прође дан'», сматра Стојановић.

Када је реч о будућности РС и БиХ, Срђа Трифковић је уверен да садашња БиХ опстаје

једино вољом међународне заједнице и да ће опстајати онолико дуго док међународна заједница буде имала жељу и интерес да активно буде ангажована на њеном очувању.

«Оног тренутка кад тзв. међународна заједница, оличена у водећим земљама ЕУ и САД, изгуби интересовање или способност даљег активног интервенисања на Балкану са унапред зацртаним исходима, тог тренутка ће и БиХ следити пример и модел бивше Југославије и распасти се на своје саставне делове, при чему је за очекивати да ће се западна Херцеговина и, евентуално, делови Посавине припојити Хрватској, Република Српска Србији, а онај већински бошњачки део и даље ће се, вероватно, звати БиХ. На дуге стазе, да се разумемо, било неке елементарне државне логике или неког динамизма који би деловао интегративно, у БиХ апсолутно нема на помолу», закључује Трифковић.

С друге стране, Светозар Стојановић сматра да не треба доводити у питање међународне границе између Србије и БиХ. «То би било кршење Дејтонског споразума, а не видим зашто бисмо ми кршили тај споразум. Будућност РС је да буде, у међународно-правном смислу, као један јако аутономан, независан ентитет у оквиру БиХ. Друго, будућност РС је у великом, широком и дубоком развоју специјалних и паралелних односа са Србијом. Ја ни данас, право да вам кажем, не разумем зашто се не иде брже у развој тих односа. На пример, могу се правити координациони одбори у разним областима, у образовању, за привредне коморе, за издавачка предузећа, за све живо. Ту граница није никаква препрека», закључује Стојановић.

(Текст је објављен у бањалучком недељнику «Нови репортер» 15.4.2009. године)